

Asia: VN/11443/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia vaikutuksia näette ehdotettujen muutosten aiheuttavan?

Näkemyksemme mukaan lakiluonnosta voidaan pitää kokonaisuutena tasapainoisena ja eri osapuolia huomioivana. Pidämme hyvänä, että lakiluonnoksessa turvataan mikroyritysten toimintaedellytykset ja kilpailukyky jättämällä tällaiset yritykset esteettömyyssääntelyn ulkopuolelle. On myös hyvä, että esteettömyysdirektiivin kansallinen implementointi ei sisällä ylisääntelyä, vaan sen soveltamisala vastaa direktiivin soveltamisalaa. Lainsäädännön selkeyden ja johdonmukaisuuden vuoksi on hyvä ratkaisu, että digitaalisia palveluita koskevat veloitteet ehdotetaan säädettäväksi lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta ja av-mediapalveluita koskevat veloitteet lakiin sähköisen viestinnän palveluista.

Tekijänoikeudellisesta näkökulmasta on tärkeää, että esityksessä on huomioitu myös tekijän moraaliset oikeudet (tekijänoikeuslain 3 §). Kirjalliset ja audiovisuaaliset teokset ovat tekijänsä henkisen luomistyön tuotteita, joissa tekijä ilmaisee persoonaansa tuomalla siinä esiin ajatuksiaan ja tunteitaan. Tekijän moraalisten oikeuksien tausta-ajatuksena on suojata tekijän erityistä suhdetta teokseensa. Myös moraalisten oikeuksien kunnioittamisenkin näkökulmasta on kannatettavaa, että ehdotetun lain 8 §:ssä säädetään mahdollisuudesta poiketa esteettömyysvaatimuksesta, mikäli vaatimusten toteuttaminen aiheuttaisi tuotteelle merkittävän muutoksen, jonka seurauksena tuotteen perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti.

Esteettömyysvaatimukset tulee säätää siten, että ne aiheuttavat toimijoille, eli esimerkiksi yrityksille, mahdollisimman pienen rasitteen. Tämä direktiivinkin edellytys on Kopioston näkemyksen mukaan onnistuttu ottamaan hyvin huomioon lakiluonnoksessa. Toteutuessaan 8 § sallisi esteettömyysvaatimuksesta poikettavan, mikäli vaatimusten toteuttaminen aiheuttaa kohtuuttoman rasitteen palveluntarjoajalle.

Edellä mainittuihin poikkeuksiin vetoaminen tulisi olla yksinkertaista ja käytännössä mahdollista. Kirja-alalla esteettömyysveloitteiden noudattamatta jättämisen tulee voida perustua esimerkiksi siihen, että tietyn tyyppisiä teoksia ei nykyisillä ohjelmistoilla ja apuvälineillä voida luoda ja kuluttaa esteettömästi. Palveluntarjoajalla tulee olla direktiivissä säädetty liikkumavara tuottaa materiaalista mahdollisimman saavutettava ja esteetön, vaikka kaikilta osin materiaalin esteettömyyttä ei ilman kohtuutonta rasitetta voisikaan toteuttaa. Säädettyäksi ehdotettujen poikkeusten tarkoituksenmukaisuuden toteutumiseksi, niihin vetoamisen tulee olla myös hallinnollisesti mahdollisimman kevyt prosessi. Jatkovalmistelussa tuleekin kiinnittää erityisesti huomiota siihen, ettei poikkeuksiin liity niiden käytettävyyttä rajoittavaa hallinnollista tai muuta taakkaa.

On erittäin hyvä, että lakiluonnoksessa suljetaan ns. Back list -teokset esteettömyysvaatimusten ulkopuolelle. Esteettömyysvaatimusten ulottaminen koskemaan myös Back list -teoksia olisi kulttuurille vahingollista ja myös omiaan rajoittamaan sananvapautta. Jos tällaiset edelleen markkinoilla olevat, mutta vain muutamia kertoja vuodessa käytetyt julkaisut edellytettäisiin tehtävän saavutettaviksi, suuri määrä kirjallisuutta poistuisi saatavilta, koska näiden Back list -teosten saattaminen saavutettavaan muotoon muodostuisi kustantajalle kohtuuttomaksi tehtäväksi.

On myös hyvä huomioida, että teosten esteetöntä saatavuutta täydentää tekijänoikeuslain 17–17d §:n rajoitussäännökset, jotka antavat Näkövammaisten kirjasto Celialle valtuuden valmistaa teoksista kappaleita lukemisesteisille saavutettavassa muodossa. Nämä tekijänoikeuden rajoitukset mahdollistavat sen, että myös sellainen teos, jota ei kohtuuttoman rasitteen tai muun syyn vuoksi voida tuottaa esteettömäksi, on lukemisesteiden saavutettavissa Celian kautta.

Näemme myös media-alan kannalta tärkeänä, että direktiivin soveltamisalaa ei ole kansallisella lainsäädännöllä laajennettu ja esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehdet sekä av-mediapalveluiden osalta audiovisuaalinen sisältöpalvelu ovat soveltamisalan ulkopuolella. Audiovisuaalisen sisältöpalvelun määritelmää olisi hyvä vielä selventää toteamalla, että ehdotettava sääntely ei koske verkkolehtien ohjelmaoppaita tai vastaavia.

Kysymyksiä lausunnonantajille

Lakiuudistuksen valmistelun aikana on keskusteltu valvontakokonaisuuden järjestämisestä.

Valvontakokonaisuus on kuitenkin tässä vaiheessa osin avoin.

Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa valvontaan kokonaisuudessaan.

Miten tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden valvonta olisi tarkoituksenmukaista järjestää?

-

Lausunnonantajia pyydetään kommentoimaan erityisesti palvelujen valvontaa (esitysluonnoksen luku 4.2.6, sivut 83, 85 – 87), kun digitaalisten palvelujen valvonta on tarkoitus keskittää edelleen Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikköön. Lisäksi pyydetään ottamaan kantaa sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaaliseen mediaan pääsyn valvontaan sekä liikennettä koskevien esteettömyystietojen esittämisen valvontaan (laki liikenteen palveluista).

-

Erityisesti tuotteiden markkina-**valvonnan järjestäminen on esityksessä vielä avoin. Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksenä alla esitettyihin (esitysluonnoksen luku 4.2.6.3, sivut 84-85) vaihtoehtoihin markkina-**valvonnan järjestämisestä.****

-

Valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja:

Rakennettu ympäristö

Esteettömyysdirektiivin vaatimukset rakennetulle ympäristölle on esitetty esteettömyysdirektiivin liitteessä III. Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisesti, onko rakennetun ympäristön täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset. Tässä vaiheessa esitetään, että rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan tähän esitykseen vaan sen soveltamisesta päätettäisiin myöhemmin (ehdotus esitysluonnoksen sivuilla 92-94). Lausunnonantajia pyydetään lausumaan erityisesti siitä:

- Miten esteettömyysdirektiivin soveltaminen palvelun tarjoajan vastuulla olevaan rakennettuun ympäristöön konkreettisesti edistäisi esteettömyyttä ja kuinka laajamittaiseksi arvioitte vaikutukset rakennetun ympäristön esteettömyyteen?
- Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esteettömyysdirektiivin soveltamisella rakennettuun ympäristöön olevan palvelun tarjoajalle? Kuinka suuren osuuden esteettömyysdirektiivistä aiheutuvista kokonaiskustannuksista ne muodostaisivat?

Muita huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Niiranen Valterri
Kopiosto ry

Salmela Kirsi
Kopiosto ry